

MAGYAR NYELV

A MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

FELELŐS SZERKESZTŐ

BENKŐ LORÁND

SZERKESZTŐ

JUHÁSZ DEZSŐ

CII. KÖTET

MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG, BUDAPEST
2006

TARTALOM

BALOGH JUDIT: Szenczi Molnár Albert, <i>Novae grammaticae ungarice (libri duo)</i> . Új magyar grammatika két könyvben	230
BAŃCZEROWSKI JANUSZ: A nyelvi kérdés az Európai Unióban	1
BÁNRETI ZOLTÁN: A kötőszói fej kettős jellege a mellérendelő főnévi szerkezetekben	43, 169
BÁRÁNYNÉ KOMÁRI ERZSÉBET: Udvari István, Magyar–ukrán szótár 1. A–Ly	108
BARTA PÉTER: T. Litovkina Anna, Magyar közmondástár	366
BENE ANNAMÁRIA: Vajdaságban miért <i>láttalak</i> és miért nem <i>láttalak téged</i> ? A rejtett accusativusi személyes névmások választásának egy lehetséges magyarázata	85
BENKŐ LORÁND: Egy páratlan és felülmúlhatatlan mű 257. – †Keresztes Kálmán (1919–2006.)	506
BERECZKI GÁBOR: Domokos Péter 70 éves	250
BÓDOG ALEXA (KERTÉSZ ANDRÁSSAL és RÁKOSI CSILLÁVAL): A saussure-i strukturalizmus tudománytörténeti rekonstrukciójáról	430
BOKOR JÓZSEF: Egy muravidéki attitűdvizsgálat és néhány tanulsága	472
BOROS KATALIN: Nyelvi változatok és változások az irgalmas samaritánus példázatának régi fordításában	195
BÜKY LÁSZLÓ: Téma és variáció	57
DOMONKOSI ÁGNES: Pethő József – Jenei Teréz szerk., Stílus és jelentés. Tanulmányok Krúdy stílusáról	355
DÖMÖTÖR ADRIENNE írja	510
ÉDER ZOLTÁN: Szabó T. Attila és a Magyar Nyelvtudományi Társaság 262. – Éder Zoltán írja	509
ÉRSOK NIKOLETTA ÁGNES: Bódi Zoltán, A világháló nyelve	225
FARKAS TAMÁS: A XXII. Nemzetközi Névtudományi Kongresszusról	232
†FEHÉRTÓI KATALIN: Helynévmagyarázatok Kiss Lajos kézirati hagyatékából 234. – Az Árpád-kori <i>Fil</i> és <i>Szem</i> személynevekről	327
FERCSIK ERZSÉBET: Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila, Helyesírás	212
FODOR ISTVÁN: Zoltán András, Oláh Miklós Athila című munkájának XVI. századi lengyel és fehérórosz fordítása	107
N. FODOR JÁNOS: XVI. századi iratok a Barkóczy család levéltárából	508
FÓRIS ÁGOTA: Megalakult a Terminológiai Innovációs Központ	505
GALLASY MAGDOLNA: Hoffmann István – Tóth Valéria szerk., Helynévtörténeti tanulmányok 1.	221
GÓSY MÁRIA: Beszédképzés és nyelvi reprezentáció	287
GRÉCZY-ZSOLDOS ENIKŐ: Két kötet Északkelet-Magyarország XVII–XIX. századi nyelvéről	369

HAJDÚ MIHÁLY: A névkutató Szabó T. Attila 284. – Kálnási Árpád, Debreceni cívis szótár	490
HASAN EREN: Szergyia	464
HEGEDŰS ANDREA: Tanulmányok a kétnyelvűségről I–III.	360
HEGEDŰS ATTILA: A -val/-vel rag eredetéhez	459
HOFFMANN ZSUZSANNA: A nyelvhasználat kérdései a soknyelvű Svájcban	185
HORVÁTH MÁRIA: Kézikönyv az ausztriai német nyelvről. Robert Sedlacek, Das österreichische Deutsch	483
JUHÁSZ DEZSŐ: Megjegyzések a -val/-vel rag eredetvitájához	460
KELEMEN JÁNOS: A nyelv fogalma Saussure előtt és után	391
KEMÉNY GÁBOR írja 256. – É. Kiss Katalin, Anyanyelvünk állapotáról	347
KERTÉSZ ANDRÁS (RÁKOSI CSILLÁVAL ÉS BÓDOG ALEXÁVAL): A saussure-i strukturalizmus tudománytörténeti rekonstrukciójáról	430
KISS JENŐ: A Magyar Nyelvtudományi Társaság 101. közgyűlése 110. – Egy új magyar nemzeti nyelvatlasz szükséges voltáról 129. – Hadrovics László emléktáblájának leleplezése 381. – Hungarian Language Contact Outside Hungary: Studies on Hungarian as a minority language	479
†KISS LAJOS: Helynévmagyarázatok	235, 370, 495
É. KISS KATALIN: Jól megoldottuk? Rosszul oldottuk meg? Az összefoglaló és a ki-rekesztő kifejezést tartalmazó mondatok szórendjének magyarázata	442
KONTRA MIKLÓS: Herman József emlékezete 117. – Néhány megjegyzés a nyelvészeti nonszenszről és a társadalmi kárról	202
KOROMPAY KLÁRA: Helyesírás-történet, művelődéstörténet: két tudományág dialógusa, különös tekintettel a huszita helyesírásra	204
KÓSA LÁSZLÓ: Szabó T. Attila és a néprajztudomány	274
KRISTÓNÉ FÁBIÁN ILONA: Mérések a szegedi nyelvhasználatban	341
MAITZ PÉTER: A nyelvi nacionalizmus a XIX. századi Magyarországon. Egy nyelvi ideológia elemei	307
MIZSER LAJOS: Temető 83. – Angalét 84. – Névtani adatok és megjegyzések a Bodrogköz táji tagolódásához 210. – Gerzsenyő	465
MOKÁNY SÁNDOR: A <i>kacabajka</i> szócsaládjának alakváltozatai és keletkezésük módjai	334
A. MOLNÁR FERENC írja	510
MÓZES HUBA: A gondolatritmust szorosabbra vonó kötöttségek a boldogmondások korai magyar fordításaiban	198
NAGY L. JÁNOS: Az elsőktől a legutolsóig 19. – Péter László 80 éves 249. – „A magyar helyesírásért” Implom József-díj 379. – Nagy L. János írja	382
NÉMETH T. ENIKŐ: Saussure és Chomsky: az „azonos” nézetek különbözősége	420
NYOMÁRKAY ISTVÁN: Zoltán András, Szavak, szólások, szövegek. Nyelvészeti és filológiai tanulmányok 218. – Hadrovics László emléktáblájának leleplezése	382
ÖRDÖG FERENC: Fehértói Katalin, Árpád-kori személynévtár (1000–1301.)	104
Pályázati felhívás	254
PÉNTEK JÁNOS: A kolozsvári egyetem és tudós professzora	269
PETE ISTVÁN: Morfémarendszerezésünk vitás kérdéseiről	154
PÉTER MIHÁLY: Szinkronia és diakronia a prágai iskola felfogásában	400
PETHŐ JÓZSEF: Adamik Tamás – A. Jászó Anna – Aczél Petra, Retorika	98
RAISZ RÓZSA: Szikszainé Nagy Irma szerk., József Attila, a stílus művésze. Tanulmányok József Attila stílusművészetéről	351

RÁKOSI CSILLA (KERTÉSZ ANDRÁSSal és BÓDOG ALEXÁval): A saussure-i strukturalizmus tudománytörténeti rekonstrukciójáról	430
RÓNA-TAS ANDRÁS írja	126
SENGA TORU: A <i>geisha</i> és <i>gésa</i> szóalakok a japán nyelvtörténet tükrében	176, 299
SIPTÁR PÉTER: A fonéma tündöklése és... ..	407
SZABÓ ZOLTÁN: Gondolatok az összehasonlító stílustörténetről 9, 143. – Kabán Annamária, Szövegek színeváltozása. Szórend és értékszerkezet	488
SZATHMÁRI ISTVÁN: Kozocsa Sándor Géza 70 éves 252. – Szabó T. Attila, a nyelvjáráskutató és a stílus mestere	280
SZÉPE GYÖRGY: Búcsú Fónagy Ivántól	121
A szerkesztőség írja	125, 255, 382
SZILI KATALIN: Nyelvbe rejtett üzenetek 33. – Búcsú Bánhidi Zoltántól	123
TÓTH ENDRE: Az <i>Elefánt</i> helynév eredetéről	465
H. TÓTH TIBOR: A forma is tartalom	72
H. VARGA MÁRTA: A rokon funkciójú <i>-(V)l</i> és <i>-(V)z</i> denominális verbumképzők szemantikai vizsgálata	78
VEKERDY JÓZSEF: Az ÓMS. <i>byuntelen</i> szaváról	211
VELCSOV MÁRTONNÉ: Zelliger Erzsébet, A Tihany Alapítólevél	220
VOIGT VILMOS: A szemiotika száz éve	385
ZELLIGER ERZSÉBET: Nyelvjárástörténet, településtörténet és nyelvemlékeink lokalizálása 323. – Gabriella Maráz, Sprachrettung oder Sprachverrat. Zur Normdiskussion in Bezug auf das Ungarische	486
Élő nyelv	341, 472
Kisebb közlemények	72, 195, 323, 459
Különfélék	232, 370, 495
Levélszekrény	125, 255, 382, 509
Nyelvtörténeti adatok	508
Szemle	98, 212, 347, 480
Szó- és szólásmagyarázatok	85, 210, 334, 465
Társasági ügyek	110, 249, 381, 506

SZÓ- ÉS TÁRGYMUTATÓ

Adamik Tamás – A. Jászó Anna – Aczél Petra, Retorika 98–103	Bánhidi Zoltán 123–5
állami, hivatalos és munkanyelvek az EU-ban 5–6	Barthes (Roland) 387–8
amerikai strukturalista fonológia 411–3	Baudin de Courtenay fonológiai nézetei 409
analitikus szóalakok 167	Baudin de Courtenay nyelvfelfogása 401–2
<i>Angalét</i> csn. 84–5	beszéd alfabetikus alapú szegmentálása 416–9
appozitív struktúra a kvantoros szerkezetekben 50–3	beszédképzés és a mentális nyelvi reprezentáció összefüggései 287–98
Árpád-kori <i>Fil</i> és <i>Szem</i> személynevek 327–34	birtokos szerkezet mintáját követő kvantoros struktúra 53–4
ausztriai német nyelv 483–6	Bódi Zoltán, A világháló nyelve 225–9
	Bodrogekőz tájnevei 210–1

- boldogmondások korai magyar fordításai 198–202
bújbele, bújbeli, bújka 'kabátka' 339–40
byuntelen (ÖMS.) 211
- Chomsky grammatika-elmélete 427
 Chomsky nézetei a nyelv kialakulásáról 428
 Chomsky nyelvfelfogása 422–4
- Deme László 379–80
 deskriptív fonológia fonéma-meghatározása 412–3
 Domokos Péter 250–2
 Dömötör Adrienne hibajegyzéke „A régi magyar nyelvemlékek”-hez 510
- Eero Tarasti 390
 egyéni és irányzati stílus kapcsolatának összehasonlítása 152–3
 egy irodalmon belüli stilisztikai összehasonlítások 146–53
 É. Kiss Katalin, Anyanyelvünk állapotáról 347–50
Elefánt hn., szn. 465–70
 élő nyelvhasználat 347–500
 előtoldalékok (prefixek) 160–3
 -*en/-an* jelölőt tartalmazó kvantoros szerkezet 51–7, 171
 esetrágos kvantoros szerkezetek 55–6
 Északkelet-Magyarország XVII–XIX. századi nyelve 369–70
 EWUng. megjelenési évei 509–10
 ezredforduló szegedi nyelvhasználat 341–7
- Fábián Pál 380
 Fehértói Katalin, Árpád-kori személynévtár (1000–1301.) 104–6
 felvidéki magyarok accusativusi személyes-névmás-használata 97–8
 Fónagy Iván 121–3
 fonéma fogalma 407–15
 fonéma oszthatatlansága 413–4
 fonológiai kontrasztivitás 414–6
 Frege nyelvfelfogása 393
- Gabriella Maráz, Sprachrettung oder Spachverrat. Zur Normdiskussion in Bezug auf das Ungarische 486–8
- geisha* és *gésa* 176–8, 299–306
 generatív fonológia 412
gésa magyar vonatkozásai 303–6
Gerzsenyő hn. 465
 Greimas-iskola a szemiotikában 388–9
 gyűjtés az új magyar nyelvatlaszhoz 139–42
- Hadrovics László 381–2
 határozott számnévi módosítók szórendi szerepe 447–50
 helyesírás-történet 204–9
 helyesírás-történet művelődéstörténeti vonatkozásai 204–9
 helynévmagyarozatok 83–4, 210–1, 235–48, 311–4, 370–8, 465–70, 493–505
 Helynévtörténeti tanulmányok 1. 221–4
 Herder nyilatkozata a nemzeti nyelvről 311
 Herman József 117–21
h intervokális zöngésedése 293–5
 Hjelmslev 386, 388
 H. Tóth Tibor válasza Kontra Miklósnak 72–8
 Hungarian Language Contract Outside Hungary. Studies on Hungarian as a minority language 479–82
 hungarizmusok 36
 Huszita Biblia 206–7
 Huszita Biblia nyelve 324
 XXII. Nemzetközi Névtudományi Kongresszus 232–33
- Implom József 379
 inessivusi -*ba* rag 345–6
 internetes nyelvhasználat 225–9
 irgalmas samaritánus példázatának régi fordításai 195–8
 irodalmak és művészetek közötti stilisztikai összehasonlítások 143–6
- japán nyelv latin betűs átírása 299–303
 jegy-összeegyeztetés a mellérendelő szerkezetben 47–57
 jelek (formaképző szuffixok) 163–5
 jel, jelelmélet 385–91, 396–7
 József Attila, a stílus művésze.
 Tanulmányok József Attila stílusművészetéről 351–5
 József Attila stílusa 351–5

- Kabán Annamária, Szövegek
színeváltozása. Szórend és
értékszerkezet 488–90
kacabajka szócsaládja 334–41
Kálnási Árpád, Debreceni cívis szótár 490–3
kárpatlajai magyarok accusativusi
személyesnévmás-használata 95–7
Keresztes Kálmán 506–8
keserűgomba 126
két egymást váltó stílusirányzat egybevető
vizsgálata 146–8
kétféle *e* fonéma változásai, területi
alakulása 326–7
kétnyelvűség 471–8, 479–82
Kézikönyv az ausztriai német nyelvről.
Robert Sedlacek, Das
österreichische Deutsch 483–6
kiasztikus szerkezetek 20–32
kiazmus 19–24
Kirsanó hn. 465
kisebbségi magyar nyelvhasználat 85–98,
360–66, 479–82, 486–8
kis nyelvek és kultúrák perspektívája az
EU-ban 1–8
Kiss Lajos helynévmagyarázatai 234–48,
370–8, 493–505
Koerner Saussure-elemzése 432–3
kontextus 38–9
Kontra Miklós válasza H. Tóth Tibornak
202–4
Kozocsa Sándor Géza 252–3
kötőszói fej (meghatározó tag)
mellérendelő főnévi szerkezetekben
43–57, 169–75
középfok jele 164–5
közlemények hivatkozási rendje 125–6
közmondások 366–8
Krúdy stílusa 355–60
Kuhn paradigmafogalma 435–9
Kuhn tudományfejlődés-elmélete 431–41
kvantoros-számneves szerkezetek 46–57
- Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila,
Helyesírás 212–7
-l és -z denominális verbumképzők
szemantikája 78–83
lingua franca-modell a különböző
anyanyelvű svájciak
kommunikációjában 192–4
- logionok (Jézus mondásai) 19–32
logionok szemantikája és pragmatikája 19–32
- magánhangzók ejtési különbözőségei 291–3
magázás és tegezés 39–41
„A magyar helyesírásért” Implom József-díj
379–80
magyar nyelv jelenléte a tudományos
kommunikációban 7
magyar nyelv speciális nyelvészeti
adottságai 479–82
Magyar Nyelvtudományi Társaság
101. közgyűlése 110–7
magyar szórend 442–58
mellérendelő főnévi szerkezetek 43–57,
169–75
mellérendelő kötőszó egyeztető funkciója
46–7
mellérendelő kötőszó kettős jellege főnévi
mellérendelő szerkezetekben 43–7
morféma meghatározása 155–6
morfémarendszerezésünk vitás kérdései
154–68
muravidéki nyelvi attitűdvizsgálat 471–8
- Nagy L. János írja 382
n-áris és bináris mellérendelő kötőszók
43–5, 175
német jövevényszavaink, tükörszavaink
485–6
német Svájc nyelvi kérdései 186–90
nem-verbális kódrendszerek a különböző
kultúrákban 3
nemzeti-kulturális komponens a lexikában 3
nemzeti nyelv 314–8
nemzeti nyelvérték 320–1
nemzetközi szemiotika 388–91
- nyelvészeti problémája Saussure-nél és
Chomskynál 424–5
nyelvemlékeink nyelvjárási lokalizálása
323–7
nyelv és kultúra kapcsolata 33–43
nyelv fogalma Saussure-nél 391–400, 402
nyelvhasználat a soknyelvű Svájcban 185–94
nyelvhasználat kérdése Saussure és
Chomsky szemléletében 425–6
nyelvi és kulturális kérdés az EU-ban 1–8
nyelvi és kultúrszervilizmus 7

- nyelvi ideológia 309–10
 nyelvi kontaktus 481–2
 nyelvi kontaktusok folyamataival
 kapcsolatos terminusok 2
 nyelvi közvetítés az EU-ban 6–7
 nyelvi nacionalizmus 310–2
 nyelvi nacionalizmus a dualizmus kori
 Magyarországon 307–12
 nyelvi norma 486–8
 nyelvi relativitás 36
 nyelvi rendszer értelmezése 405–6
 nyelvi sokszínűség szükségessége az EU-ban
 4–5
 nyelvi változások kutatása 130–5
 nyelvi variánsok az irgalmas samaritánus
 példázatának régi fordításaiban 195–8
 nyelvművelés 74–7, 350
 nyelvtudomány feladata Saussure és
 Chomsky szerint 429–30
 nyelvtudománytörténet-írás módszertana
 438–41
 nyelvünk változása az irgalmas
 samaritánus példázatának
 fordításaiban 195–8
- Ormánysági szótár 506–7
- összefoglaló és kirekesztő kifejezést
 tartalmazó mondatok szórendje 442–58
 összehasonlítás 14–7
 összehasonlító stilisztika 9–18
 összehasonlító stílustörténet 9–18, 143–54
 összehasonlító stílustörténet tárgykörei 18
 ő-zés 343–4
- partnernyelvi modell a különböző
 anyanyelvű svájciak
 kommunikációjában 191–2
 Péter László 249–50
 posztmodern irodalom intertextualitása
 149–51
 prágai iskola fonológiai nézetei 410–1
 prágai iskola nyelvi szinkronia és
 diakronia felfogása 404–6, 434
 pszicholingvizmus a nyelvészetben 393–4,
 397
- ragok 165–7
 regionális nyelvhasználat vizsgálata 132–42
- rejtett accusativusi személyes névmások
 használata a Vajdaságban 85–98
 retorika 98–103
r koartikulációja 295–6
r nyújtó hatása 345
- Saussure 385–441
 Saussure a nyelv evolúciójáról 428
 Saussure „Bevezetés”-ének strukturalista
 fogadtatása 433–5
 Saussure fonológiai fogalmai 408–9
 saussure-iánus jelelmélet 386–90
 Saussure korai recenziói 434–5
 Saussure nyelvten-értelmezése 426–7
 Saussure strukturalizmusának
 tudománytörténeti értékelése 430
 skaláris határozók szórendi szerepe 455–8
 skaláris módosítók és a fókusz 453–5
 skaláris számnévi módosítók szórendi
 szerepe 449–55
 stilisztikai irányzat 13–4
 Stílus és jelentés. Tanulmányok Krúdy
 stílusáról 355–60
 stílustipológia 151–2
 stílustörténet 12
 Svájc egyes területei közti nyelvi
 kapcsolatok 190–2
 svájci standard német és a svájci német
 dialektusok kapcsolata 187–90
- Szabó T. Attila, a nyelvjáráskutató 281–3
 Szabó T. Attila, a stílus mestere 283–4
 Szabó T. Attila és a Magyar
 Nyelvtudományi Társaság 262–8
 Szabó T. Attila és a néprajz 274–9
 Szabó T. Attila és Szótörténeti tára 257–62
 Szabó T. Attila mint a kolozsvári egyetem
 professzora 269–74
 Szabó T. Attila névkutató munkássága 284–7
 Szabó T. Attila Pais Dezsőhöz fűződő
 barátsága 262–8
 Szathmári István 380–1
 szegedi nyelvvállapot méréses vizsgálata
 341–7
szem ’oculus’ alapszavú személynévből
 magyarázott helynevek 331–4
- történelmi és modern kanajel-használat
 a japán írásban 179–84

- Udvari István, Magyar–ukrán szótár 1.
A–Ly 108–10
- új (készítendő) nyelvatlasz viszonya
a nagyatlaszhoz 138–9
- új magyar nyelvatlasz szükségessége
129–38
- val/-vel* rag eredete 459–63
- „visszatérő” irányzati stílussajátosságok
egybevetése 148–9
- Zelliger Erzsébet, A Tihanyi Alapítólevél
220–1
- z* és -*l* képző közös funkciói 81–2
- Zoltán András, Oláh Miklós Athila című
munkájának XVI. századi lengyel és
fehérorosz fordítása 107–8
- Zoltán András, Szavak, szólások, szövegek.
Nyelvészeti és filológiai tanulmányok
218–20
- zöngésségi hasonulás megvalósulása
spontán beszédben 296–8

KISS GABRIELLA